गैरआवासीय नेपाली अधिकार, नागरिकता तथा समन्वय ऐन, २०८३ (वैकल्पिक प्रस्ताव)

प्रस्तावना

नेपालको संविधानले सुनिश्चित गरेका आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकारहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्दै, विश्वभर रहेका गैरआवासीय नेपालीहरूको ज्ञान, सीप, पूँजी र अनुभवलाई राष्ट्रिय विकासमा परिचालन गर्न, राज्य र गैरआवासीय नेपालीबीच विश्वास, सहकार्य र संस्थागत समन्वय सुदृढ गर्न, तथा राष्ट्रिय हित, सुरक्षा र कानुनी संरचनासँग सन्तुलन कायम राख्दै अधिकार सुनिश्चित गर्न यो ऐन निर्माण गरिएको छ।

भाग–१: संक्षिप्त नाम, प्रारम्भ र क्षेत्राधिकार

1. यस ऐनको नाम "गैरआवासीय नेपाली अधिकार, नागरिकता तथा समन्वय ऐन, २०८३" हुनेछ।
2. यो ऐन राजपत्रमा प्रकाशित भएको मितिदेखि लागू हुनेछ।
3. यो ऐन नेपालभर तथा विदेशस्थित नेपाली कूटनीतिक नियोगमार्फत लागू हुनेछ।

भाग–२: परिभाषा

यस ऐनमा—

- "गैरआवासीय नेपाली" भन्नाले नेपाली मूलका वा नेपालमा जन्म भई हाल विदेशमा बसोबास गर्ने व्यक्ति जनाउँछ।
- "गैरआवासीय नेपाली नागरिकता" भन्नाले राजनीतिक अधिकार बाहेक अन्य संवैधानिक अधिकार सुनिश्चित गर्ने विशेष नागरिकता जनाउँछ।
- "प्राधिकरण" भन्नाले यस ऐनअनुसार स्थापना हुने NRN प्राधिकरण जनाउँछ।
- "एकद्वार सेवा" भन्नाले सबै प्रशासनिक सेवा एउटै प्रणालीबाट उपलब्ध हुने व्यवस्था जनाउँछ।

भाग–३: उद्देश्य

यस ऐनका उद्देश्यहरू:

1. गैरआवासीय नेपालीको अधिकार स्पष्ट र सुरक्षित गर्नु
2. लगानी, सम्पत्ति र उद्यमशीलता प्रवर्द्धन गर्नु
3. दूतावासीय सेवा प्रभावकारी बनाउनु
4. राज्य–NRN सम्बन्ध सुदृढ गर्नु

5. राष्ट्रिय हित र सुरक्षा सन्तुलन कायम राख्नु

भाग–४: गैरआवासीय नेपाली नागरिकता

1. नेपाली मूलका विदेशी नागरिकलाई गैरआवासीय नेपाली नागरिकता प्रदान गरिनेछ।
2. उक्त नागरिकताले आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक अधिकार सुनिश्चित गर्नेछ।
3. राजनीतिक अधिकार (मतदान, उम्मेदवारी आदि) सम्बन्धी व्यवस्था पृथक कानून अनुसार चरणबद्ध रूपमा विकास गरिनेछ।
4. नागरिकता डिजिटल र सुरक्षित प्रणालीमार्फत प्रदान गरिनेछ।
5. पुनः नेपाली नागरिकता लिन चाहनेलाई सरल प्रक्रिया उपलब्ध गराइनेछ।

भाग–५: पहिचान, प्रवेश र बसोबास

1. NRN नागरिकता वा परिचयपत्र सरकारी सेवामा मान्य हुनेछ।
2. दीर्घकालीन, बहुप्रवेश भिसा सहज रूपमा उपलब्ध हुनेछ।
3. परिवारका सदस्यलाई बसोबास सुविधा दिइनेछ।
4. पेशागत कार्यका लागि आवश्यक अनुमति प्रक्रियालाई सरल बनाइनेछ।

भाग–६: सम्पत्ति तथा उत्तराधिकार अधिकार

1. गैरआवासीय नेपालीले नेपालमा चल-अचल सम्पत्ति राख्न, किन्न, बेच्न र हस्तान्तरण गर्न पाउनेछन्।
2. पैतृक सम्पत्तिमा पूर्ण उत्तराधिकार अधिकार सुनिश्चित गरिनेछ।
3. कर व्यवस्था न्यायपूर्ण र भेदभावरहित हुनेछ।
4. राष्ट्रिय भूमि नीतिसँग सन्तुलन कायम गरिनेछ।

भाग–७: लगानी तथा आर्थिक सहभागिता

1. गैरआवासीय नेपालीलाई उद्योग, व्यवसाय र वित्तीय क्षेत्रमा लगानी गर्न पूर्ण अधिकार हुनेछ।
2. एकद्वार सेवा प्रणालीमार्फत सबै अनुमति प्रक्रिया सरल बनाइनेछ।
3. लगानी सुरक्षा, नाफा प्रत्यावर्तन र कानुनी संरक्षण सुनिश्चित गरिनेछ।
4. नवप्रवर्तन, पूर्वाधार र उत्पादन क्षेत्रमा विशेष प्रोत्साहन दिइनेछ।

भाग–८: बैंकिङ, कर र वित्तीय व्यवस्था

1. बैंक खाता, बहु-मुद्रा सुविधा र डिजिटल सेवा उपलब्ध गराइनेछ।
2. नेपाल–स्रोत आम्दानीमा मात्र कर लाग्ने व्यवस्था गरिनेछ।
3. दोहोरो कराधानबाट बच्ने व्यवस्था विस्तार गरिनेछ।
4. वैधानिक रेमिट्यान्स प्रणालीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ।

भाग–९: सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकार

1. स्वास्थ्य सेवा र शिक्षामा समान पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ।
2. सांस्कृतिक पहिचान र भाषा संरक्षणमा सहयोग गरिनेछ।
3. छात्रवृत्ति र ज्ञान आदानप्रदान कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

भाग–१०: सीप, ज्ञान र प्रविधि हस्तान्तरण

1. “Return of Talent” कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
2. विश्वविद्यालय, उद्योग र सरकारी निकायमा विशेषज्ञ संलग्नता बढाइनेछ।
3. नवप्रवर्तन र अनुसन्धानलाई NRN सँग जोडिनेछ।

भाग–११: सहभागिता र प्रतिनिधित्व

1. विदेशस्थित नेपाली नागरिकको मतदान अधिकार चरणबद्ध रूपमा लागू गरिनेछ।
2. NRN सँग नियमित परामर्श संयन्त्र स्थापना गरिनेछ।
3. नीतिनिर्माणमा संस्थागत सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ।

भाग–१२: संस्थागत व्यवस्था

1. “गैरआवासीय नेपाली उच्चस्तरीय परिषद्” गठन गरिनेछ।
2. NRN प्राधिकरण स्थापना गरी एकद्वार सेवा सञ्चालन गरिनेछ।
3. दूतावासीय सेवा मापदण्ड स्पष्ट गरिनेछ।

भाग–१३: डिजिटल सेवा र डाटा सुरक्षा

1. NRN दर्ता प्रणाली डिजिटल र सुरक्षित हुनेछ।
2. व्यक्तिगत डाटा गोपनीयता सुनिश्चित गरिनेछ।

3. अनलाइन सेवा विस्तार गरिनेछ।

भाग–१४: विवाद समाधान र अधिकार संरक्षण

1. विशेष द्रुत न्यायिक संयन्त्र स्थापना गरिनेछ।
2. अन्याय वा भेदभाव भएमा क्षतिपूर्ति व्यवस्था गरिनेछ।
3. अपिल गर्ने अधिकार सुनिश्चित गरिनेछ।

भाग–१५: अनुपालन र सजाय

1. जालसाजी वा दुरुपयोगमा मात्र कडा कारबाही गरिनेछ।
2. सामान्य त्रुटिमा सुधारको अवसर दिइनेछ।
3. अधिकार प्रयोगमा अनावश्यक अवरोध सिर्जना गरिने छैन।

भाग–१६: अनुगमन, पारदर्शिता र प्रतिवेदन

1. वार्षिक प्रतिवेदन संसदमा पेश गरिनेछ।
2. सेवा मापदण्ड सार्वजनिक गरिनेछ।
3. गुनासो समाधान प्रणाली प्रभावकारी बनाइनेछ।

भाग–१७: नियम निर्माण र कार्यान्वयन

1. ६ महिनाभित्र आवश्यक नियमावली तयार गरिनेछ।
2. प्रदेश तथा स्थानीय तहसँग समन्वय गरिनेछ।
3. विद्यमान कानूनसँग असंगत व्यवस्था संशोधन गरिनेछ।

अन्तिम निष्कर्ष

यो वैकल्पिक प्रस्तावले तीन पक्षबीच सन्तुलन कायम गर्दछ:

- राष्ट्रको हित र सुरक्षा
- सरकारको प्रशासनिक क्षमता
- गैरआवासीय नेपालीको अधिकार र सम्मान

NRN लाई सीमित गर्ने होइन—समेट्ने नीति नै नेपालको दीर्घकालीन हितमा छ।